HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

פניה מוריקות היא כחלה לו עיניה לפיכך עיניה בולטות היא קלעה לו את שערה לפיכך אכהן סותר את שערה היא הראתה לו באצבע לפיכך ציפורניה נושרות (א) היא חגרה לו בצילצול לפיכך כהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה היא פשטה לו את יריכה לפיכך יריכה נופלת היא קיבלתו על כריסה לפיכך בטנה צבה (ב) היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה היא השקתהו יין משובח בכוסות משובחים לפיכך כהן משקה מים המרים במקידה של חרש היא עשתה בסתר [1]יושב בסתר עליון שם בה פנים שנאמר [2]ועין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין (א) וגו' דבר אחר היא עשתה בסתר המקום פירסמה בגלוי שנאמר [3]תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל (וגו') ומאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצא חשבון [4]כי כל סאון סואן ברעש למה לי לכמדה ומאחר דנפקא ליה מכי כל סאון סואן ברעש [5]בסאסאה בשלחה תריבנה למה לי לכדרב חיננא בר פפא דא"ר חיננא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנאמר בסאסאה בשלחה וגו' (ג) איני והאמר רבא שלשה כוסות האמורות במצרים למה אחת ששתת בימי משה ואחת ששתת בימי פרעה נכה ואחת שעתידה לשתות עם חברותיה וכי תימא הנך אזדו והני אחריני נינהו (ד) והתניא אמר רבי יהודה מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא אמר מנימין גר המצרי אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה באשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני מותר לבא בקהל אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר חיננא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן המלך עד שעת שילוחו שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה וגו' אמימר מתני להא דרב חיננא בר פפא אהא מ"ד [6]כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם אני ה' לא שניתי לא הכיתי לאומה ושניתי לה ואתם בני יעקב לא כליתם היינו דכתיב [7]חצי אכלה בם חצי כלין והן אינן כלין (ה) אמר רב המנונא אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו שנאמר [8]במלאות ספקו יצר לו וגו' דרש ר' חיננא בר פפא מאי דכתיב [9]רננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה אל תקרי נאוה תהלה אלא נוה תהלה זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם דוד דכתיב [10]טבעו בארץ שעריה משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד קרשיו קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו היכא אמר רב חסדא אמר אבימי תחת מחילות של היכל תנו רבנן (ו) סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה מה שביקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלוהו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו

וכן

פניה מוריקות. הכי תני לקמן ז) אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות: **הראתה לו באצבעותיה.** רמזה לו לבא אצלה: **מאכל בהמה.** שעורים: **במקידה של חרש.** פחותה ומגונה שבכוסות: **שם בה פנים.** פנאי ליפרע ממנה. ושמתי אני את פני (ויקרא כ) ונתתי (את) פני (שם יז) כולן לשון פונה אני מכל עסקי ועוסקני בהן: **תכסה שנאה במשאון.** (שנאמר במשאון) המכסה דבר השנוי למקום. במשאון בחשך כמו שואה (איוב ל) שעושה מעשיו בחושך: **כי כל סאון.** שבא ללמדנו שאף עבירות קטנות נפרעות הימנו: **למה לי.** מאחת לאחת נפקא: **לכמדה.** (ב) שבמדה שמודד מודדין לו הפרעון מעין החטא: **שילוחה.** אבודה מן העולם: **ג' כוסות.** בחלומו של שר המשקים ח): **בימי פרעה נכה.** לבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים ט): **עם חברותיה.** לימות המשיח. אלמא לא נטרדה במכה ראשונה: **וכי תימא הנך אזדו.** הראשונים כלו כולן ואלו מאומות אחרות היו שנתישבו בארץ מצרים: **מצרי ראשון.** הוא עצמו נתגייר: **אשיא לבני מצרית שניה.** בת מצרית גיורת וגר מצרי שתהא היא שניה לגירות כדי שיהא בן בני שלישי וראוי לישא בת ישראל דכתיב (דברים כג) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' שאם הייתי משיא לבני מצרית ראשונה היה בן בני שני מצד האם דאמר ביבמות (דף עח.) ובקידושין (דף סז.) [בנים אשר יולדו] להם הלך אחר פסולן. אלמא עדיין מצרים הם דאילו שאר אומות מותרין לבא בקהל מיד. מנימין לית ליה הא דאמר בברכות (דף כח.) שהעמונים והמצרים מותרין לבא בקהל שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות והכי נמי קתני בתר דהך מילתא בתוספתא דקדושין י) אמר לו ר"ע מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כו': **אהא.** מן המקרא הזה: **חצי כלים.** מכותי כלות: **במלאות ספקו.** כל רצונו: **יצר לו.** תבואנו צרה: **אלא נוה תהלה.** על עסקי נוה בתים שבנו יהללוהו: **שלא שלטו שונאיהם במעשה ידיהם.** להיות נהנים מהם: **דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה.** לעיל מיניה כתיב חשב ה' להשחית חומת בת ציון ועלה כתיב טבעו בארץ ומצודת ציון היא עיר דוד וביתו כדכתיב בספר שמואל (ב ה) וכשבאו צרים בימי צדקיהו טבעו השערים דלתות השערים שהיו של נחושת או של (ג) זהב כדי שלא ישלוט אויבים ועליה לא נשאו אתם: **מה שבקשה לא ניתן לה.** שאסורה לבועל: **ומה שבידה נטלו הימנה.** אם שותה מים מתה ואם הודתה נאסרה לבעלה והפסידה כתובתה:

נתקן

מנימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.) דאמר בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש ואמר להם מה אני לבא בקהל אמר לו ר"ג אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר אתה א"ל ר"ג והלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי אמר לו ר"י וכי עמון ומואב במקומם הן יושבין והלא כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל העולם כולו א"כ אפילו מנימין היה מותר לבא בקהל ועוד מקשינן אההיא דתפלת השחר דאמר פ"ק דמגילה (דף יב:) זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו כחמרא (ד) אדורדיא שנאמר שאנן מואב מנעוריו וגו' מיהו הכא בשמעתין לא קשיא מידי כמו שפרש"י דמנימין היה טועה וסבור שלא נתבלבלו כדקתני סיפא בתוספתא דפ' בתרא דקדושין אמר לו רבי עקיבא מנימין טעית הלכה כבר עלה סנחריב ובלבל את האומות לא מצרים במקומם ולא עמונים ומואבים במקומם אלא עמון נושא מצרית ומצרי נושא עמונית ואחד מן אלו מותר בכל משפחות האדמה ואחד מכל משפחות האדמה נושא את אלו (ד) והכא הכי פירושא עד כאן ל"פ אלא אם נתבלבלו אי לאו אבל כולי עלמא מודו דישנן בעולם אבל ההיא דמגילה תיקשה ופר"ת דסנחריב אע"פ שבלבל את כל העולם כולו ארץ מצרים לא בלבל כדכתיב (מלכים ב כד) בפרעה נכה ולא הוסיף עוד מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת אלמא סנחריב לא בלבל (ה) והכי תנא בסדר עולם מיום שעלה מלך בבל על ארץ מצרים עוד לא זקפה ראש אבל עמון (ומואב) בלבל דכל הנהו (ו) לא אשכחן בהדיא שלא בלבלן כדכתיב (ישעיה לו) מי בכל אלהי הארצות וגו' ובמצרים אשכחן בהדיא שלא בלבלן אלא שטפן כדאמרי' בסדר עולם כשהלך לתרהקה מלך כוש ועל אותה שעה אמר בתוספתא אמר לו רבי עקיבא מנימין טעית וכו' וגמרא שלנו לא חש להזכיר לפי שלא היה כיבוש גמור אלא כשטיפת שבנא וסיעתו וגם מואב שטף כדאמרינן בסדר עולם שלש שנים ונקלה כבוד מואב (ישעיה טז) שסנחריב שטפן אבל כיבוש ובלבול לא הוה ובמואב אשכחן בהדיא דלא בלבל כדכתיב שאנן מואב מנעוריו וכי אמר ירמיה להאי קרא הוה שאנן מכלל דלא בלבל ובמגילה גרסינן זיל גבי מואב דיתיב אדוכתיה ול"ג עמון דעמון לא יתבי אדוכתייהו [ובברכות (דף כח.) אמרינן] וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין ל"ג ומואב וחורבן נבוכדנצר לא חשיב בלבול דכי היה מחריב נבוכדנצר היה מניח דלת הארץ במקומם אבל סנחריב היה מעביר לארץ ומבלבלן והכי אמרינן בפ' בתרא (לקמן מו:) גבי לוז היא לוז שלא בלבלה סנחריב ולא החריבה נבוכדנצר ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור שם ובכ"מ תולה בלבול בסנחריב וחורבן בנבוכדנצר ולפום רהיטא גרס עמון בהדי מואב וליתא כדפרישית ותו לא מידי ע"כ פירושו וקשה לפירושו מן התוספתא דקתני לא מצרים במקומם הם יושבין ויש לנו לשבש כמו כן לפירושו הא דקתני לא מואבים במקומם ואי ל"ג מואבים בתוספתא ועמון במגילה לא קשיא מידי: **לא** הכיתי לאומה ושניתי. ה"ה דהאי הוה מצי למיפרך הא דרבא והא דמנימין ותימה מאי הוה מצי לתרץ דלא הוי מצי לתרץ למלך של אומה מדקאמר ואתם בני יעקב דמשמע אכל בני יעקב קאמר ובאומה שלימה איירי:

אלא

[א מיי' פ"ג מהל' סוטה הל' יא]:

[ב מיי' פי"ב מהל' איסו"ב הל' כ' טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ו]:

◆

תוספות שאנץ

ג' כוסות האמורות במצרים הוא בחלום שר המשקים של פרעה ובמדרש יש דלעתיד משקה הקב"ה האומות כוס התרעלה וכשיגיעו למצרים ואמר כבר שתיתי פעמים יאמר לה הקב"ה שתה דאין שתיה זו כאחרות אלא א) לא תק עוד והיינו דכתיב אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ: אמר מנימין גר המצרי אני מצרי וכו' כדי שיהא בן בני ראוי לבוא בקהל וא"ת איהו הוי נמי כשר כיון דסנחריב עמד ובלבל כל העולם חוץ ממואב כדאמר בפרק תפלת השחר וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין והלא עלה סנחריב ובלבלן. וי"ל דסנחריב לא בלבל אותן של מצרים אלא הביאן בחבלים ובשלשלאות עד לפני ירושלים וכשהצליח חזקיה וראו הנס השלימו עמו וקבלו עול שמים עליהן והחזירן למקומן אי נמי י"ל דההוא דמנימין דהכא היתה אחר מ' שנה שפסקה גלותן וחזרו למקומן וה"נ קאמר התם [בתוספתא דידים] דאמר מנימין כשראה שהתיר ר"י ליהודה גר העמוני ואמר להם אף אני כמו כן אמרו לו לארצך יש קצבה לאחר מ' שנה כדכתיב בקרא גבי מצרים מקץ מ' שנה אשיב ולו אין קצבה: ומיהו פ"ה הכא דלית ליה הא דאמר עמד סנחריב ובלבל כל העולם והכי נמי קתני (בפרק בתרא) [בתר דהך] מילתא [בתוספתא] דקידושין אמר לו [ר"ע] מנימין טעית שכבר עלה סנחריב. ל"ה. משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד ולית ליה להאי תנא כמאן דאמר דארון גלה לבבל כדאמר ביומא אלא סבירא ליה כמאן דאמר יאשיהו גנזו:

א) עי' הגירסא בילקוט תהלים רמז תתי"ג.

מסורת הש"ס

א) [לעיל ח:], ב) [לקמן טו:], ג) [חולין צב.], ד) יבמות עח. ע"ש תוספתא קדושין פ"ה, ה) ערכין טו., ו) [תוספתא ספ"ד], ז) [דף כ.], ח) [בראשית מ], ט) [ירמיה מו], י) [פ"ה ה"ו], כ) פי' שמרים, ל) [וע"ע תוס' יבמות עו: ד"ה מנימין ותוס' מגילה יב: ד"ה זיל],

◆

תורה אור השלם

1. יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן: תהלים צא א
2. וְעֵין נֹאֵף שָׁמְרָה נֶשֶׁף לֵאמֹר לֹא תְשׁוּרֵנִי עָיִן וְסֵתֶר פָּנִים יָשִׂים: איוב כד טו
3. תִּכַּסֶּה שִׂנְאָה בְּמַשָּׁאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בְקָהָל: משלי כו כו
4. כִּי כָל סְאוֹן סֹאֵן בְּרַעַשׁ וְשִׂמְלָה מְגוֹלָלָה בְדָמִים וְהָיְתָה לִשְׂרֵפָה מַאֲכֹלֶת אֵשׁ: ישעיהו ט ד
5. בְּסַאסְּאָה בְּשַׁלְחָהּ תְּרִיבֶנָּה הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים: ישעיהו כז ח
6. כִּי אֲנִי יְיָ לֹא שָׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם: מלאכי ג ו
7. אַסְפֶּה עָלֵימוֹ רָעוֹת חִצַּי אֲכַלֶּה בָּם: דברים לב כג
8. בִּמְלֹאות שִׂפְקוֹ יֵצֶר לוֹ כָּל יַד עָמֵל תְּבֹאֶנּוּ: איוב כ כב
9. רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּייָ לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה: תהלים לג א
10. טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אִבַּד וְשִׁבַּר בְּרִיחֶיהָ מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם נְבִיאֶיהָ לֹא מָצְאוּ חָזוֹן מֵייָ: איכה ב ט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תשורני עין וסתר פנים ישים ד"א וכ"ה בע"י: **(ב)** רש"י ד"ה לכמדה ללמדנו שבמדה: **(ג)** ד"ה דוד וכו' או של כסף וזהב כדי: **(ד)** תוס' ד"ה מנימין וכו' נושא את אלו והכי פריך הכא ע"כ ל"פ אלא אם נתבלבלו: **(ה)** בא"ד לא בלבל מצרים והכי תנא בסדר: **(ו)** בא"ד דלא אשכחן בהדיא שלא בלבלן ודאי בלבלן כדכתיב:

◆

מוסף רש"י

בצילצול. אזור נאה (ערובין קג.). **שלשה כוסות.** בספור החלום וכוס פרעה וגו' (חולין צב.). **בימי פרעה נכה.** שהחריבה נבוכדנצר דכתיב (ירמיה מו) לא נבוכדנצר מלך בבל וגו' (שם). **במלאות ספקו יצר לו.** כשמתמלא סאתו בעוונות הרבה אז יצר לו, תבא עליו צרה (ערכין טו.).